

PREHISTORIA NARODU WYBRANEGO

(Księga Rodzaju)

Pierwsza część Starego Testamentu

Pierwszych pięć ksiąg Pisma Świętego (Rdz, Wj, Kpł, Lb, Pwt) to tzw. Pięcioksiąg. Ta część Starego Testamentu jest sercem judaizmu, a chrześcijanom ukazuje fundamentalne prawdy, które pozwalają lepiej zrozumieć zbawczą misję Jezusa Chrystusa. Przedstawiona w Pięcioksięgu historia zbawienia dokonuje się pośród ludu wybranego przez Boga, który stał się przedmiotem wielkich Bożych obietnic. Pięcioksiąg odpowiada na pytania: Kim jest ten lud? Skąd pochodzi? Dlaczego został powołany przez Boga? Pięcioksiąg zatem zawiera tradycje Izraela, kształtujące tożsamość społeczną i religijną Narodu Wybranego.

Tematyka Księgi Rodzaju

Pierwsza księga Pisma Świętego w języku hebrajskim rozpoczyna się od słów: „Bereszit”, co oznacza: „Na początku”. Słowo „rodzaj” w tytule Księgi Rodzaju pochodzi z języka staropolskiego i jest odpowiednikiem greckiego tytułu: „Genesis”, który oznacza „początek”, „pochodzenie” lub „narodziny”. Czytając zatem Księgę Rodzaju, należy myśleć o „Księdze Narodzin” lub „Księdza Początków”.

Księga Rodzaju opowiada o rodzeniu się Narodu Wybranego. W pierwszej części (Rdz 1-11) przedstawia pradzieje świata i ludzkości. Opowiadanie o początkach świata i człowieka nie jest kroniką stworzenia i nie należy w niej szukać informacji o wydarzeniach, jakie miały miejsce w jego trakcie. Opowiadanie o początkach zawiera bardzo ważne przesłanie, które mówi, że świat został stworzony przez Boga, a więc wszystko, co istnieje, jest zależne od swego Stwórcy. Opowiadanie o stwórczym dziele Boga odsłania prawdziwy sens stworzenia świata i człowieka, a przez to staje się koniecznym uzupełnieniem nauk przyrodniczych. Po ukazaniu sensu stworzenia druga część Księgi Rodzaju (Rdz 12-50) przedstawia prawdziwą historię określonego człowieka, który daje początek nowemu ludowi. Powołanie Abrahama rozpoczyna drugi etap dziejów ludzkości. Abraham posłuszny Bożemu powołaniu, w tradycji biblijnej jest wzorem wiary i punktem odniesienia dla wszystkich wierzących. To z niego Bóg uczyni wielki naród i przez niego będzie błogosławił wszystkim ludom ziemi. Obok Abrahama Księga Rodzaju przedstawia dzieje innych patriarchów: Izaaka, Jakuba i Józefa. Oni też, chociaż popełniają błędy i nie są wolni od wad, stają się ludźmi wiary. Także w ich życiu urzeczywistniły się obietnice dane przez Boga Abrahamowi. Mówiąc o Księdze Rodzaju jako „Księdze Narodzin” Narodu Wybranego, należy jeszcze wspomnieć kobiety, które odegrały ważną rolę w historii patriarchów. Dzieje Sary, Rebeki i Racheli pokazują wyraźnie, jak istotny był ich udział w realizacji Bożych obietnic.

Autorstwo Księgi Rodzaju

Księga Rodzaju, jak i cały Pięcioksiąg, miała wielu autorów, a proces tworzenia tego dzieła trwał całe stulecia. U podstaw tych pism znajdowały się odrębne nurty tradycji narodu izraelskiego, które były przekazywane w ramach ustnej tradycji, a następnie wzbogacały i uzupełniały powstającą literaturę. Autorzy Księgi Rodzaju, nie tylko korzystali ze starożytnych przekazów narodu izraelskiego, ale sięgali też do literatury całego starożytnego Bliskiego Wschodu. Autorzy i redaktorzy tworzący Pięcioksiąg sięgali po wszystkie te tradycje, by przy ich pomocy wyrazić wiarę w jedynego Boga, który powołuje wszystko do istnienia i otacza nieustanną troską całe stworzenie.

Istotne okoliczności, które miały wpływ na przestanie Księgi Rodzaju

Historia Izraela zna dwa momenty wielkiego kryzysu. Izraelici po wejściu do Ziemi Obiecanej byli przekonani, że wszystkie obietnice Boga względem Narodu Wybranego wypełniły się. Skoro posiadli obiecaną przez Boga ziemię i sam Bóg zdecydował, że będzie mieszkał pośród ludu, biorąc w posiadanie świątynię, to relacja z Bogiem wydawała się Izraelitom czymś nierozzerwalnym. Izrael w Ziemi Obiecanej żyje pewnością obecności Boga, który dotrzymał obietnicy: dał ziemię i został z ludem. Wydaje mu się, że ta sytuacja nigdy nie ulegnie zmianie. Naród Wybrany doświadczył jednak dwóch wielkich dramatów, które były konsekwencją jego niewierności Bogu i braku posłuszeństwa Bożym prawom. Najpierw w VIII w. przed Chrystusem Asyryjczycy zniszczyli Królestwo Północne (Izrael). Wtedy jeszcze Królestwo Południowe (Juda) nie odczuwało śmiertelnego zagrożenia, zakładając, że dzięki obecności w Jerozolimie świątyni i króla pochodzącego z dynastii Dawida przetrwa wszelkie kryzysy. Jednak w VI w. przed Chrystusem Babilończycy zburzyli Jerozolimę, znajdująca się w niej świątynię i wysiedlili lud do Babilonii (583 przed Chr.). W jednej chwili Izrael uświadomił sobie, że nie ma Ziemi Obiecanej, nie ma świątyni, nie ma królestwa. Największym dramatem dla Narodu Wybranego nie była jednak utrata ziemi, ale Boga. Izrael w tej sytuacji stawiał sobie ważne pytania: Gdzie jest Bóg? Co z Jego obietnicami? Czy Bóg pozostał wierny? Tragedie, które spadły na Izrael, spowodowały kryzys wiary, który jednak przerodził się w nadzieję dla Narodu Wybranego. Dopiero, znajdując się na krawędzi zagłady, Izrael odkrył, że Bóg daje życie i jest Bogiem życia. Naród Wybrany, tracąc ziemię, głosił, że Bóg stworzył ziemię i jest Stwórcą wszystkiego, a będąc w obcej, babilońskiej ziemi, zmieszany z innymi narodami, rozpoznał Boga jako Boga wszystkich ludzi. W czasie deportacji babilońskiej i po powrocie z niej powstał tekst o stworzeniu (Rdz 1), który mówi, że Bóg istnieje od zawsze. Pisane z tej perspektywy opowiadania o początkach wszechświata i człowieka przekraczają horyzont historyczny i wskazują, że Boży plan życia istnieje od zawsze i na zawsze. Przedstawiona w Księdze Rodzaju prehistoria Narodu Wybranego pozwoliła Izraelowi na nowo określić swoją tożsamość, kiedy utracił niezależność polityczną, będąc w sytuacji rozproszenia pośród obcych narodów.

Księga Rodzaju o narodzinach człowieka

Pierwsze stronicę Pisma Świętego zawierają dwa odrębne opowiadania o początkach świata i ludzkości. Teksty te powstały w różnych epokach i okolicznościach. Ich autorów dzieliło od siebie kilkaset lat. Kiedy redaktorzy nadawali Pięcioksięgowi ostateczny kształt, połączyli różne opowiadania w jedną całość. To starsze opowiadanie (Rdz 2) przedstawia Boga w obrazie garncarza, który lepi człowieka z ziemi. Następnie człowiek otrzymuje od Boga „tchnienie życia”, stając się istotą żyjącą. Dla ukazania fundamentalnych prawd dotyczących życia ludzkiego, autor kreśli obrazy, których nie należy rozumieć dosłownie. Pomagają one uchwycić istotę i sens ludzkiego życia. Obraz Boga, który jako garncarz lepi człowieka z ziemi, wskazuje na zależność ludzi od Boga. Autor pragnie podkreślić podstawową prawdę, że człowiek sam sobie nie dał istnienia, a życie, które posiada, jest darem Boga. Młodsze opowiadanie o stworzeniu człowieka (Rdz 1) mówi, że Bóg stworzył człowieka na swój obraz i podobieństwo. Człowiek został stworzony jako jeden gatunek, który tworzą mężczyźni i kobiety, by w ten sposób, w ramach tej jedności, mogli się rozmnażać zgodnie z wolą Boga. Opowiadanie to przekazuje prawdę, że człowiek jest najważniejszym dziełem Boga. Jest ostatnim stworzeniem, dla którego zostało powołane do istnienia wcześniej wszystko inne. Bóg przekazuje człowiekowi zadanie panowania nad całym stworzeniem. Opowiadanie to bardzo wyraźnie mówi, że człowiek nie jest prawdziwym panem świata, bo nie on go stworzył, ale ma nim zarządzać, pozostając jednocześnie posłusznym jednemu i prawdziwemu Panu, swojemu Stwórcy. Pierwszy i drugi rozdział Księgi Rodzaju mówią o Bożym planie względem człowieka. Pokazują, czym człowiek ma być według zamysłu Bożego. Znalazły się na początku Biblii, ponieważ mają znaczenie fundamentalne dla wszystkiego, co zostanie powiedziane dalej. Początek księgi Rodzaju daje odpowiedzi na pytania najważniejsze dla ludzkiego istnienia: kim jest człowiek i czym jest świat, a przede wszystkim odpowiada na pytanie: kim jest dobry Bóg, który kocha życie, stwarza je i błogosławi. Czytając biblijny przekaz dotyczący początków ludzkości, należy pamiętać, że teksty te ukazują sens i istotę ludzkiego istnienia, a przez to stanowią konieczny element dopełniający biologiczny obraz ludzkiego życia, jaki dają nauki przyrodnicze.

Aktualność przestania Księgi Rodzaju

Każdy człowiek pragnie żyć, a nie umierać. Wieczna szczęśliwość to pragnienie wszystkich ludzi. Księga Rodzaju zawiera w sobie wielką obietnicę życia. Odsłania tajemnicę człowieka, który jest obrazem Boga. W każdym człowieku jest ogromna tęsknota za życiem. Księga Rodzaju przedstawia narodziny świata i tego, co go wypełnia i w nim żyje. Ukazuje życie jako Boży dar, który powinien być przeżywany w pokoju. Tylko człowiek jest stworzony na obraz i podobieństwo Boga. Człowiek jednak odrzuca życie, kiedy popełnia pierwszy grzech, który oznacza dla niego śmierć. Księga Rodzaju mówi, że pomimo tego upadku Bóg nadal dla człowieka pozostaje Bogiem życia i zbawienia. Nawet wtedy, kiedy życie po raz pierwszy zostało odebrane, po bratobójczej śmierci Abla z ręki Kaina, Bóg daje sprawcy – Kainowi – znak, który ma chronić jego życie, jednak to życie musi na nowo nabrać sensu dzięki wydarzeniom

zbawczym. To życie jako dar Boży i błogosławieństwo jest obecne na nowo w historii Abrahama, który zawierzył we wszystkim Bogu. Księga Rodzaju kończy się historią Józefa, który poprzez gest przebaczenia swoim braciom w Egipcie sprawia, że mogą oni żyć dalej, już bez lęku przed swoim bratem. Historie tworzące Księgę Rodzaju odpowiadają na podstawowe pytania dotyczące pochodzenia świata i człowieka oraz, co bardzo ważne, ukazują cel dzieła stwórczego Boga. Inny ważny wątek dotyczy dogłębnej analizy znaczenia grzechu i jego konsekwencji. Autor, poruszając ten temat, chce podkreślić obiektywną konieczność i subiektywną potrzebę uwolnienia go przez Boga z niewoli grzechu. W ten sposób Księga Rodzaju przygotowuje otwarcie kolejnego rozdziału, gdzie Boży plan zbawienia rozpoczyna swa realizację w powołaniu Abrahama. To w Abrahamie Bóg odnawia swoją przyjaźń z ludzkością. To, co się działo w życiu kolejnych patriarchów: Izaaka, Jakuba i Józefa, jest zapowiedzią, która daje pewność, że Boże zbawienie zostanie zrealizowane wobec każdego człowieka. Z perspektywy Nowego Testamentu wiadomo, że ten Boży plan zbawczy zrealizował się w osobie Syna Bożego, Jezusa Chrystusa, Człowieka, który jest pełnym obrazem Boga, ikoną Ojca.